

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ PŘIKRYTÍ STÁTNÍ HRANICE

Chemické zabezpečení patří mezi významné druhy zabezpečení vojsk v pásmu přikrytí. I když současná koncepce zahájení války zvažuje variantu zahájení bez použití jaderných a chemických zbraní, nemůžeme vyloučit rozpoutání jaderné války současně se zahájením agrese.

Po určitém období utajení příprav může nepřítel agresí zahájit všeobecným jaderným útokem, popř. s omezeným použitím prostředků jaderného a chemického napadení. Proto je nutné organizovat chemické zabezpečení již při zaujímání pásma přikrytí v plném rozsahu.

Obsah chemického zabezpečení v konkrétní podobě bude limitován cíli přikrytí, úkoly vojsk vyčleněných k přikrytí a charakterem terénu v pásmu přikrytí. Způsob plnění úkolů chemického zabezpečení bude ovlivňovat rozsah a druh použitých jaderných a chemických zbraní a situace vlastních vojsk, včetně možností chemického vojska. Při rozboru problematiky chemického zabezpečení přikrytí státní hranice vycházím z toho, že základním a rozhodujícím činitelem úspěšného splnění úkolů chemického zabezpečení je souhrn činností velitelských a výkonných orgánů, především chemického vojska na stupni svazek a útvar.

Vydeme-li z organizace a úkolů vojsk vyčleněných do pásma přikrytí, můžeme stanovit cíle chemického zabezpečení takto:

— spolehlivě chránit vojska před účinky radioaktivních a otravných látek,

— zabezpečit pro vojska potřebnou zásobu chemického materiálu a vytvořit podmínky pro rychlou opravu chemické techniky a její návrat k vojskům.

Při stanovení jednotlivých úkolů chemického zabezpečení je nutné přihlídnout k řadě faktorů, které mohou pozitivně i negativně ovlivňovat způsob jeho organizace i uskutečnění.

Z vnějších faktorů to mohou být:

— konkrétní situace a možnosti nepřítelů v použití jaderných a chemických zbraní,

— hodnota sil a prostředků vyčleněných pro plnění úkolů v pásmu přikrytí a způsob jeho zaujetí,

— doba pobytu vojsk v pásmu přikrytí a ve výchozím prostoru,

— charakter terénu v pohraničním prostoru, roční období a povětrnostní podmínky.

Z vnitřních faktorů jsou to především:

— stav naplněnosti útvarů a jednotek chemického vojska vyčleněných pro chemické zabezpečení vojsk v pásmu přikrytí,

— stav připravenosti útvarů a jednotek chemického vojska, způsoby a formy jejich uvádění do plné bojové pohotovosti,

— stav naplněnosti vševojskových i vojskových svazků a útvarů chemickou technikou a materiálem, úroveň a kvalita systému ošetřování této techniky a materiálu,

— stav vycvičenosti vojsk vyčleněných do pásma příkrytí v ochraně proti ZHN.

Jedním z klíčových faktorů, které ovlivňují organizaci chemického zabezpečení, je rozsah použití nepřátelských pozemních jaderných úderů. V důsledku použití pozemních jaderných úderů se vytvářejí široká pásma radioaktivního zamoření. Spojením těchto pásem s rozrušením mostů, železničních a silničních uzlů, průmyslových středisek a vojenských objektů vznikají tzv. jaderná přehradná pásma. K vytvoření tohoto pásma může být použito více jak 20 % jaderných nábojů, vyčleněných pro první hromadný úder. Rozměry každého jaderného přehradného pásma mohou být 200 až 300 km do hloubky a více jak 50 km do šířky.

Dalším z významných faktorů je terén. V konkrétním případě v pásmu příkrytí převažuje horský a zalesněný terén s omezeným počtem a kvalitou komunikační sítě, a to nejen ve směru ke státní hranici, ale s omezeným počtem rokádních komunikací. Navíc v těchto horských oblastech existuje řada prostorů s bažinatým nebo pro těžší techniku neudnosným terénem. Z této skutečnosti vyplývá, že manévr sil a prostředků chemického vojska v pásmu příkrytí bude značně ztížen.

Možnosti těchto sil jsou dány vždy konkrétní situací, zejména jejich připraveností k plnění úkolů v daném prostoru. Při zaujímání pásma příkrytí současně s plněním úkolů uvedených vojsk do bojové pohotovosti bude hlavní tíha úkolů chemického zabezpečení spočívat na útvarcích a jednotkách chemického vojska se stálou bojovou pohotovostí. Přitom rozbor možností pravděpodobného nepřítele v použití jaderných a chemických zbraní ukazuje, že tyto možnosti kladou vysoké nároky na realizaci jednotlivých úkolů chemického zabezpečení v pásmu příkrytí.

Pokud jde o zjišťování parametrů nepřátelských jaderných úderů, je nutné v současné době vycházet z toho, že hlavní těžiště tohoto úkolu spočívá na jednotkách radiačního a chemického průzkumu útvarů, vyčleněných do pásma příkrytí, a na jednotkách teritoriální radiační hlášené sítě. Za předpokladu, že i v horském terénu může jedno družstvo zjistit parametry jaderného úderu do vzdálenosti 10 km a tedy pokrýt při kruhovém pozorování plochu asi 300 km², dá se hodnotit z kvantitativního hlediska, že jedno družstvo radiačního a chemického průzkumu zabezpečí prostor vševojskového pluku v pásmu příkrytí. Vezmeme-li v úvahu ještě skutečnost, že v pásmu příkrytí tentýž úkol plní i několik družstev teritoriální ra-

diační sítě, je zřejmé, že kvantitativně je celé pásmo příkrytí zabezpečeno.

V souladu s názory o možných variantách zaujímání pásma příkrytí chci z hlediska chemického zabezpečení zvýraznit, že při vyvedení určených vševojskových a vojskových útvarů a jednotek v prvním pořadí je třeba vyvést v tomto pořadí i jednotky radiačního a chemického průzkumu určených útvarů a svazků. Jde především o vytvoření podmínek pro rychlé zjištění skutečné radiační a chemické situace a v tom i o úzkou součinnost těchto jednotek s orgány a jednotkami teritoriální radiační hlášené sítě od samého počátku při zaujímání pásma příkrytí. Přitom síly a prostředky teritoriální radiační hlášené sítě v pásmu příkrytí představují svým rozsahem významný prostředek pro zjištění údajů o skutečné radiační a chemické situaci. Z tohoto důvodu je třeba, aby náčelníci chemické služby od útvarů a svazků, které jsou předurčeny do pásma příkrytí, měli přesný přehled o rozmístění jednotek teritoriální radiační hlášené sítě ve svém zájmovém prostoru a též i o plánovaných trasách k vedení radiačního a chemického průzkumu těchto jednotek. Na kvalitním sladení činnosti jednotek radiačního a chemického průzkumu vševojskových útvarů a svazků se silami a prostředky teritoriální radiační hlášené sítě závisí úspěšné splnění úkolů v rychlém zjištění skutečné radiační a chemické situace v pásmu příkrytí. Zvláštní důraz při plnění tohoto závažného úkolu položíme na periodické zjišťování radiační a chemické situace v pásmu příkrytí, tedy opakovaný radiační a chemický průzkum, a to především v praporech rájonech obrany, v prostorech bojového rozmístění raketových jednotek, v palebných postaveních dělostřeleckých oddílů, v prostorech míst velení útvarů a svazků a na osách přesunu útvarů a jednotek určených k vedení protizteče.

Tento velký rozsah úkolů radiačního a chemického průzkumu nemohou splnit jednotky radiačního a chemického průzkumu v krátkém čase, konkrétně v rozmezí 2 až 3 hodin u všech uvedených prvků bojové sestavy. Tím spíše, že se budou podílet na přímém zabezpečování míst velení útvarů a svazků a nejméně jedna čtvrtina jich bude vyčleněna k plnění úkolů v rámci odřadů pro odstraňování následků použití ZHN nepřítelem. Proto značnou část těchto úkolů musí plnit osádky tanků a obrněných transportérů doplněných chemickými pozorovateli rot a baterií. Náčelníci chemické služby vyčleněných útvarů a svazků do pásma příkrytí musí přesně koordinovat činnost těchto jednotek, protože veli-

telům útvarů a svazků musí být předloženo vyhodnocení skutečné radiální a chemické situace před vydáním jejich rozhodnutí.

I v pásmu přikrytí nemůžeme na některých směrech vyloučit nepřátelské pozemní jaderné úderů a rozsáhlé použití otravných látek. Proto u vojsk v pásmu přikrytí je nutno organizovat **dozimetrickou a chemickou kontrolu**. Při její organizaci vycházíme z předpokladu, že motostřelecký pluk (jako základní útvar) v pásmu přikrytí má ve svém vybavení čtyři soupravy SKOJ-58. Z toho vyplývá, že pro zabezpečení této kontroly je u pluku k dispozici cca 200 kusů dozimetrů SD-50 a kolem 40 kusů dozimetrů T-5 a T-50. Pro organizaci kontroly ozáření osob je výhodné přidělit jednu soupravu SKOJ-58 rotě chemické ochrany pluku se současným využitím pro štáb pluku a jednotky, které zabezpečují štáb pluku. Zbývající soupravy můžeme rozdělit po praporech s přihlédnutím na úlohu a místo jednotlivých praporů v pásmu přikrytí.

Při boji v pásmu přikrytí klademe důraz na skupinovou kontrolu ozáření, a to jak z hlediska času a prostoru, tak z hlediska množství prostředků, které máme k dispozici. V této souvislosti chci zdůraznit, že vojáci všech jednotek a útvarů jsou vybaveni diagnostickým dozimetrem, který se vyhodnocuje zpravidla na praporem nebo plukovním obvazišti. Radioaktivní zamoření u vojsk v pásmu přikrytí kontrolují chemičtí instruktoři praporů, oddílů a dozimetristé od roty chemické ochrany pluku. Kontrola probíhá až po vyvedení jednotek ze zamořeného prostoru nebo na místech úplné speciální očištění. Proto její organizace v pásmu přikrytí bude značně ztížena. Chemická kontrola je technicky náročnější a klademe na ni přísnější měřítko v porovnání s kontrolou radioaktivního zamoření. Chemická kontrola probíhá především po skončení úplné speciální očištění, kdy požaduje z hlediska bezpečnosti osob jednoznačně negativní výsledek.

Rozsah a charakter **speciální očištění vojsk** v pásmu přikrytí bude vždy úzce souviset s možnostmi nepřítel v použití jaderných a chemických zbraní, dále s možnostmi ochrany živé síly a techniky před radioaktivním nebo chemickým zamořením a též s možnostmi jednotek speciální očištění v plnění jejich hlavního úkolu. Kromě toho rozsah a charakter speciální očištění vojsk v pásmu přikrytí budou vždy ovlivňovat časové možnosti zamořených jednotek. To znamená, že bude záviset na určené době pohotovosti těchto zamořených jednotek k plnění dalších bojových úkolů.

V průběhu bojové činnosti v pásmu přikrytí bude těžiště speciální očištění spočívat v částečné speciální očištění s využitím vojskových prostředků. Vzhledem k charakteru boje v pásmu přikrytí je zvlášť výrazná samostatnost velitelů jednotek od roty výše v organizaci částečné speciální očištění vojskovými prostředky. Proto jednotky speciální očištění vševojskových útvarů a svazků budou zasahovat především ve prospěch míst velení, raketového vojska a dělostřelectva, vojska PVO, spojovacích jednotek, prostředků REB a týlu útvarů a svazků. Předpokládám, že v řadě případů jednotky speciální očištění zasáhnou maximálně decentralizovaně. Tedy i jednotlivé agregáty speciální očištění zajdou přímo k bojovému nebo technickému prostředku.

Z toho vyplývá, že při boji v pásmu přikrytí ve většině případů bude úplná speciální očištění probíhat u útvarů a jednotek druhů vojsk, speciálních vojsk a sluzeb. Speciální očištění bojové a jiné techniky těchto útvarů a jednotek bude mít v porovnání s motostřeleckými a tankovými jednotkami určité zvláštnosti, které je nutno respektovat. Z taktického hlediska vycházím z faktu, že uvedené útvary a jednotky působí v pásmu přikrytí většinou značně decentralizovaně a na relativně velkých prostorech. Velmi složité bude proto speciální očištění u raketového vojska. Raketové útvary jsou rozmístěny na velkých prostorech s poměrně značnými vzdálenostmi mezi jednotlivými bateriemi, technickými a týlovými jednotkami těchto útvarů. Přemísťování raketového útvaru při boji v pásmu přikrytí bude většinou po bateriích při respektování jednotlivých stupňů pohotovosti těchto baterií k plnění bojových úkolů. Značnou decentralizaci v tomto směru se vyznačuje i vojsko PVO, kde např. protiletadlový pluk vševojskové divize brání plochu v průměru asi 300 km². Obdobná je situace i u radiového a radiotechnického útvaru REB, které se rozmísťují zpravidla po četách. Pokud jde o spojovací jednotky, předpokládám jejich značnou centralizaci při vytváření spojovacích uzlů u míst velení a pomocných spojovacích uzlů a pohyblivých retranslačních míst. Z uvedeného nástinu charakteru bojové činnosti útvarů a jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk vyplývá a potvrzuje se, že speciální očištění těchto útvarů a jednotek v pásmu přikrytí bude řešena v prvé řadě přímo v jejich sestavách s maximálním využitím vojskových prostředků pro speciální očištění, dále pak zájezdem jednotek speciální očištění do prostorů rozmístění, palebných postavení jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk.

V ojedinělých případech bude rozvinováno místo speciální čistoty v pásmu příkrytí pro jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk.

Možnosti praktického **ukrytí** převážně části živé síly v bojové technice mění požadavky na speciální čistotu osob. Při dobře organizované ochraně osob s využitím bojové a jiné techniky by se měla speciální čistota osob zaměřit jen na jednotky, které nebyly včas varovány před radioaktivním nebo chemickým zamořením.

Účelným využitím ochranných vlastností bojové techniky a vybudovaných úkrytů v pásmu příkrytí můžeme podstatně snížit nejen účinky radioaktivního zamoření, ale též radioaktivního ozáření. Úkryty se speciálním vybavením, které jsou připraveny v pásmu příkrytí, zabezpečují spolehlivou ochranu živé síly proti radioaktivním a otravným látkám. Rozsah vybudování optimálního počtu těchto úkrytů závisí na době od zaujetí pásma příkrytí do zahájení agrese napřítelem.

Do určité míry významným prostředkem pro speciální čistotu vojsk jsou i prostředky z místních zdrojů. K tomu, aby bylo možné tyto prostředky využívat, musí příslušní náčelníci chemické služby svazků a útvarů mít přehled o tom, jaké prostředky mohou pro speciální čistotu využít, kde mohou být k dispozici a jaká opatření musí učinit pro jejich využití. Např. ve státních statcích a JZD je to chlorové vápno, v papírnách a textilních továrnách chlornan sodný, v mlékárnách a v pivovarech chloraminy, ve sklárnách hydroxid sodný a soda, v plynárnách čpavková voda a v prádelnách a čistírnách smáčedla, prací prostředky a organická rozpouštědla. Materiál získaný z místních zdrojů se eviduje a spotřebovává na účet útvaru, kterému byl vydán. O stálých zařízeních a technice civilního sektoru, vhodných pro speciální čistotu, mají přesný přehled štáby Civilní obrany, včetně údajů o jejich kapacitě a možnostech využití vojsky v pásmu

příkrytí. K realizaci všech opatření chemického zabezpečení je též nutné plynulé zásobování všech útvarů a jednotek chemickým materiálem. Zásoby chemického materiálu si budou doplňovat zpočátku především útvary z mírových posádek. Budе nutné počítat i s doplňováním jednotek Pohraniční stráže, a to systémem, že každý vševojskový útvar zabezpečuje ty jednotky Pohraniční stráže, které působí v prostoru jeho činnosti.

Chemické zabezpečení příkrytí státní hranice připravujeme a organizujeme již v míru. Přitom musíme počítat i s variantou, že se nepřítel pokusí o zahájení války s překvapením za použití jaderných a chemických zbraní. Vydávání a zaujímání prostorů útvary a jednotkami chemického vojska se bude organizovat podle zvláštního nařízení. Plánování chemického zabezpečení příkrytí státní hranice nechápu jako samostatnou a izolovanou činnost od celkového plánu chemického zabezpečení operace. Pro vlastní plánování chemického zabezpečení příkrytí státní hranice hraje důležitou úlohu rekognoskace terénu, zejména plánovaných prostorů rozmístění útvarů a jednotek chemického vojska, pozorovacích stanovišť, plánovaných míst speciální čistoty, ploch pro speciální čistotu techniky vojskovými prostředky a zařízení na teritoriu, kterých mohou vojska využít pro speciální čistotu.

Organizaci chemického zabezpečení příkrytí státní hranice řešíme v úzké součinnosti s orgány teritoria a štáby Civilní obrany.

V článku jsem nemohl podrobně rozpracovat všechna opatření chemického zabezpečení příkrytí státní hranice, ani uvádět konkrétní řešení z praxe vojsk. Důvodem k tomu je zejména skutečná dislokace, zvláštnost konkrétních podmínek rozmístění útvarů a jednotek chemického vojska, jakož i různých konkrétních podmínek k plnění úkolů.